

Intervju: VLADO RAVNIK

Pogovarjala se je Nada Praprotnik

Prof. dr. Vlado Ravnik je upokojeni univerzitetni profesor za botaniko. V lanskem letu je praznoval častitljivo devetdesetletnico. Rodil se je 7. oktobra 1924 v Kranju. Biologijo je začel študirati leta 1946, leta 1953 je diplomiral in leta 1963 doktoriral.

Štirideset let je poučeval botaniko na Biotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani; najprej kot asistent, nato docent in nazadnje kot univerzitetni profesor. Leta 1994 se je upokojil. Ukvarjal se je s sistematiko rastlin in proučeval naše kukavičevke. Opisal je endemično kamniško murko s Krvavca.

Ni samo strokovnjak botanik, ampak botanik umetnik, saj rastlinski svet predstavlja s črno-belo risbo, z akvareli in tudi s fotografijo. Ilustriral je prvo »rastlinsko serijo« znamk v samostojni Sloveniji z naslovom *Cvetje Slovenije*. Napisal je prvo domačo izvirno ilustrirano knjigo o alpskem rastlinstvu z naslovom *Rastlinstvo naših gora*. Dobrih deset let kasneje je izšlo razširjeno in dopolnjeno delo *Alpsko cvetje Slovenije in izbor nekaterih drugih gorskih rastlin*.

Svoje akvarele razstavlja po vsej Sloveniji in tako je našo »ljubeznivo vedo« približal vsem ljubiteljem narave.

Zaradi 2. svetovne vojne ste začeli študirati biologijo šele leta 1946. Za začetek bi vam postavila klasično vprašanje. Zakaj ste se odločili za biologijo?

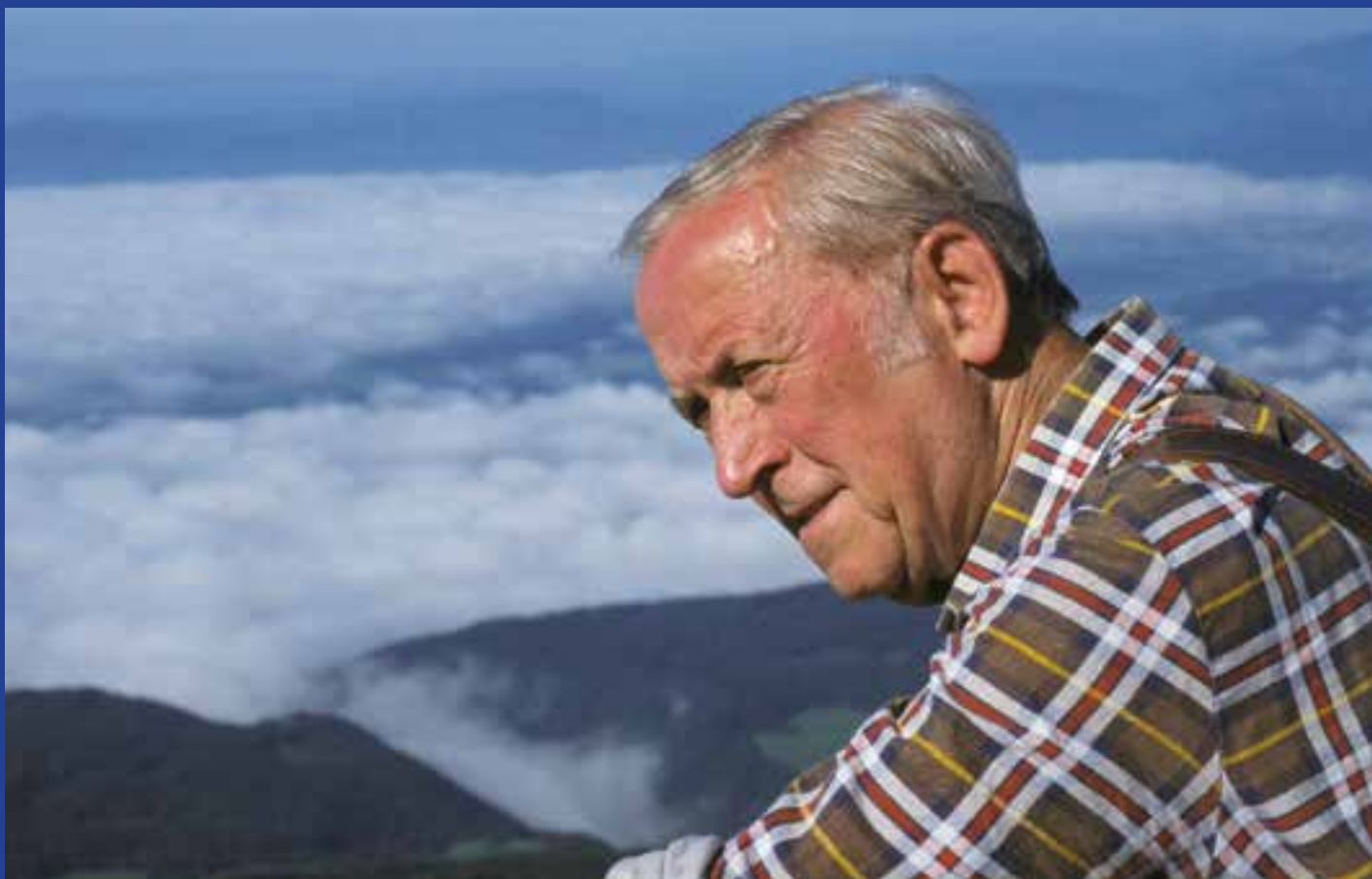
Že od malega so me zanimala rože in živali. Moj oče je bil puškar, lovec in čebelar. Pod Storžičem je imel lovsko koč. Z bratom sva tam preživljala dneve v igri in odkrivanju zanimivosti. Včasih sem se tudi po dvakrat na dan povzpela na Storžič. Iz Lovrenca do vrha sem potreboval samo uro in pol! Imeli pa smo tudi staro teto, ki je živela z nami in je bila zeliščarka. Zelo rad sem z njo nabiral zdravilne rastline in se od nje veliko naučil.

Diplomirali ste leta 1953 z zoološko diplomsko nalogo, kasneje pa ste se posvetili predvsem botaniki. Prof. dr. Tone Wraber mi je nekoč dejal, da je naš skupni profesor botanike dr. Ernest Mayer opazil vaš talent za risanje in vas je usmeril, če lahko tako rečem, na botanično pot. Postali ste njegov dolgoletni asistent.

Naslov moje diplomske naloge je bil *Regeneracija plavuti Amiurusa*. Moj mentor je bil Miroslav Zei. Kot zanimivost naj povem, da me je zaradi mojega priimka hudomušno imenoval »ekvator«, saj je ravnik drugo ime za največji vzporednik. Za diplomsko nalogo sem dobil študentsko Prešernovo nagrado in objavljena je bila v Biološkem vestniku. Zoologija me je zelo zanimala, vendar sem postal asistent pri prof. Mayerju in se posvetil botaniki.

Leta 1963 ste doktorirali. Kaj je bila tema vaše disertacije?

Naslov moje disertacije je bil *Morfološko-sistematska in horološka problematika vrste Globularia cordifolia L. s. lat.* Dokazal sem, da na območju od jugovzhodnih Apneniških Alp do Makedonije uspevajo populacije, ki se sicer med seboj razlikujejo v več znakih, vendar vse pripadajo srčastolistni mračici (*Globularia cordifolia*). Na tem območju ne uspeva marjetičnolistna mračica (*G. bellidifolia*) oziroma po zdaj veljavni nomenklaturi južna mračica (*G. meridionalis*).

Vlado Ravnik na Krvavcu (4. julij 1996). (foto: Ciril Mlinar)

Vlado Ravnik na Vršiču (2010). (foto: Tatjana Tomazo Ravnik)

Spoznala sva se med mojim študijem, ko ste vodili vaje iz predmeta Taksonomija rastlin. Še zdaj vas vidim pred tablo. V vsaki roki ste imeli kredo, z levo roko ste risali, z desno pisali. Študentje smo občudovali vašo spretnost in vam bili nevoščljivi. Kakšne spomine pa imate vi na dolgoletno pedagoško delo?

Štirideset let sem poučeval botaniko na Biotehniški fakulteti; najprej kot asistent, nato kot docent in nazadnje kot univerzitetni profesor. Na Botaničnem inštitutu sem leta 1954 postal asistent. Vodil sem vaje iz predmeta Taksonomija rastlin, kasneje pa vaje iz predmeta Farmaceutska

botanika na Fakulteti za naravoslovje in tehnologijo. Kot docent sem Farmaceutsko botaniko tudi predaval. Leta 1981 sem bil prvič in leta 1986 še drugič izvoljen v naziv izrednega profesorja za predmeta Taksonomija rastlin in Farmaceutska botanika. V letih 1977–1979 sem bil predstojnik Katedre za botaniko na Oddelku za biologijo Biotehniške fakultete. Krajši čas sem na Oddelku za biologijo predaval Sistematsko botaniko, v zadnjih letih delovne dobe pa Splošno botaniko in na Pedagoški fakulteti Sistematsko botaniko. Leta 1994 sem se upokojil. To je kratek povzetek mojega službovanja.

Vlado Ravnik na odprtju svoje razstave v Botaničnem vrtu v Ljubljani (2012). (foto: Blanka Ravnjak)

Na dolgoletno pedagoško delo imam zelo prijetne spomine, saj sem rad opravljal to delo in posredoval svoje znanje mlajšim rodovom. Še posebej se rad spominjam terenskih vaj v naših gorah. Hodili smo na Komno in ob večerih smo se sproščeno znali tudi poveseliti in klepetati, čeprav smo bili utrujeni. Nastalo je veliko priložnostnih pesnitev, saj je bilo nenapisano pravilo, da imajo vsake terenske vaje svojo himno.

Leta 1971 je na terenskih vajah iz Sistematske botanike na Komni nastala naslednja himna:

*»Po Komni sem hodil,
sem žužke lovil,
sem flance nabiral,
me Ravnik bo zvil.*

*Oj, botanikar biti, to me veseli,
pomaranče risat svoje žive dni,
svoje žive dni brez vseh skrbi,
to me srčno veseli.*

*Sem kukavco našel,
sem reku, da je mak,
sem Ravniku nesu,
je kriču kot vrag.*

*Oj, botanikar biti, to me veseli,
pomaranče risat svoje žive dni,
svoje žive dni brez vseh skrbi,
to me srčno veseli.«*

Objavljali ste znanstvene članke in poljudne prispevke za revijo *Proteus*. kateri članki v *Proteusu* so bili najbolj odmevni?

Nesporno je bila najbolj odmevna serija prispevkov o slovenskih kukavičevkah, ki sem jih poleg besedila opremil še s fotografijami in risbo. Kar 28 člankov je posvečenih vsem tedaj znanim slovenskim orhidem. Izhajali so v letih od 1971 do 1979. Zanimivi so bili tudi prispevki o različnih nenavadnostih rastlinskega sveta: o albinih, o cvetnih in drugačnih spačkih, barvnih različkih in o tujem oziroma eksotičnem sadju. Prav zaradi tega so študentje v himni zapisali: *»pomaranče risat svoje žive dni«*.

Sodelovali ste tudi pri vseh štirih izdajah *Male flore*.

Sodeloval sem pri vseh štirih izdajah določevalnega ključa *Mala flora Slovenije* (1969, 1984, 1999, 2007) tako kot avtor in kot ilustrator. V prvih treh izdajah sem obdelal družino kukavičevk in pripravil ključke za 33 rodov. V ključu iz leta 1999 je več kot 700 mojih ilustracij!

Vlado Ravnik s kukavičevkami (2015). (foto: Tatjana Tomazo Ravnik)

Ko sem za diplomsko delo raziskovala rastlinstvo na Vrtači v osrednjih Karavankah, me je mentor opozoril na zanimivega križanca med zoisovo in trebušasto zvončico. Po vaših natančnih napotkih sem jo našla na skali ob poti, ki pelje ob vznožju Vrtače na Stol. Kako ste jo odkrili?

Večkrat sem obiskal območje med Stolom, Zelenico in Vrtačo in tako sem leta 1966 opazil zvončico, ki je bila sicer podobna zoisovi zvončici, vendar se je od nje tudi razlikovala. Trebušasti venec se je proti ustju zožil, venčni roglji pa so bili značilno razmaknjeni, razprostrti. Podrobno sem jo preiskal in ugotovil, da gre za križanca med endemično zoisovo zvončico (*Campanula zoysii*) in trebušasto zvončico (*C. cochleariifolia*). Naslednje leto sem jo opisal in poimenoval vrtaška zvončica (*C. x vrtacensis*).

S katero skupino rastlin ste se največ ukvarjali? Z orhidejami?

Moje najljubše rastline so seveda orhideje. Tako sem obravnaval resupinacijo (med razvojem cveta se cvetna os večinoma zasuka za 180°) pri rodovih murk (*Nigritella*) in kukovičnikov (*Gymnadenia*). Ugotovil sem, da sta transilvanska (*Dactylorhiza maculata* subsp.

Kamniška murka (*Nigritella lithopolitanica*). (foto: Ciril Mlinar)

transilvanica) in fuchsova prstasta kukačica (*D. fuchsii*) novi v slovenski flori.

Leta 2002 je izšla knjiga *Orhideje Slovenije*. To je bilo prvo takšno delo pri nas. V njem obravnavam 76 vrst in podvrst, ki so predstavljene z barvnimi fotografijami, besednim opisom in zemljevidom razširjenosti.

Opisali ste tudi novo vrsto murk.

Na botaničnih poteh po Krvavcu sem našel murke, ki so po svoji rožnati variabilnosti cvetov kar spodbujale k raziskovanju. Po nekaj letih proučevanja sem ugotovil, da se murke s svetlo rožnatimi cvetovi jasno razlikujejo od ostalih vrst murk. Na primerkih s Krvavca sem leta 1978 opisal kamniško murko (*Nigritella*

Risba blagajevega volčina (*Daphne blagayana*). (foto: Ciril Mlinar)

lithopolitanica), ki je endemična v Kamniško-Savinjskih Alpah in Karavankah.

Raziskovali ste še sistematiko nekaterih drugih rastlin. Katerih?

Da, raziskoval sem tudi sistematiko nekaterih drugih rastlin. Ugotovil sem, da na ozemlju Slovenije uspeva le tipska oblika črnega teloha (*Helleborus niger* subsp. *niger*), navedbe za podvrsto *macranthus* pa niso točne. S Cola sem opisal liburnijski trpotec, podvrsto srebrnega trpotca (*Plantago argentea* subsp. *liburnica*). Po navedbah iz *Male flore* pa naj bi ta takson zaslužil le rang varietete.

Poznamo vas kot odličnega ilustratorja. Po kom ste podedovali talent?

Verjetno po očetu Janku, ki je bil puškarski učitelj in je risal intarzije na puškina kopita. Bil je dober tehnični risar.

Vrtaška zvončica (*Campanula x vrtacensis*). (foto: Nada Praprotnik)

Sedemdesetletnica Vlada Ravnika (1974). Na sliki Vlado Ravnik, laborantka Cvetka Curk, Ernest Mayer in Milena Mayer. (foto: osebni arhiv)

Terenske vaje na Komni (1971). (foto: osebni arhiv)

Kdaj ste začeli z ilustriranjem?

Že ob zaključku študija so profesorji opazili moj talent in tako sem za različne predmete risal velike tabelne slike, ki so jih profesorji uporabljali pri predavanjih. Takrat še ni bilo računalnikov, še diapozitivi so bili le izjema.

Leta 1959 sem ilustriral in opremil delo Ivana Krečiča *Herbarij*. Leta 1961 sem ilustriral knjigo Franceta Sušnika in Andreja Martinčiča *Poznate strupene rastline?* V šestdesetih letih sem na pobudo svojega profesorja Ernesta Mayerja v barvah narisal tabele za prvo alpsko floro. Vse risbe sem že takrat naslikal po rastlinah – živih modelih, ki sem jih nabral v naravi. Na žalost pa tedaj prvo slovensko izvirno delo ni izšlo. Moji akvareli gorskega rastlinstva so izšli leta 1966 in leta 1969 v zbirki Čebelica. Drobnji knjižici sta nosili naslov *Cvetje naših gora*.

Morda bi omenil še skripta *Splošna botanika za študente živilske tehnologije* iz leta 1993. Napisal sem besedilo in narisal risbe.

Moje ilustracije so bile objavljene tudi v mnogih delih drugih avtorjev, na koledarjih in še bi lahko našteval.

Vaši akvareli so »osvojili« tudi Ameriko.

V letu 1973 sem sodeloval v Pittsburghu v ZDA na razstavi botanikov umetnikov. Trije originalni akvareli so shranjeni v zbirki muzeja botanične ilustracije (*The Hunt Institute for botanical Documentation*) na Carnegie-Mellon University v ZDA.

Leta 1994 ste ilustrirali prvo rastlinsko serijo znamk v samostojni Sloveniji, leta 1998 pa še drugo serijo.

Leta 1994 sem ilustriral prve znamke z

rastlinskimi motivi in z naslovom *Cvetje Slovenije*. V tej seriji so bile štiri slovenske znamenite rastline: kranjski jeglič, hladnikovka, blagajev volčin in zoisova zvončica. Leta 1998 pa sem ilustriral še serijo znamk *Iglavci* (navadni brin, navadna smreka, črni bor in evropski macesen).

Celo v svetovnem merilu ste eden redkih strokovnjakov na botaničnem področju, ki svoje znanje o rastlinah zna preliti v umetniško risbo. Najin skupni učitelj botanike pokojni akademik Ernest Mayer je o vaših akvarelih zapisal: »Izvrstni akvareli ne omogočajo le spoznavanja prikazanih rastlinskih vrst v naravi, temveč zbujejo že sami po sebi visok estetski užitek.« Kako so nastajali vaši akvareli?

Tone Wraber, Vinko Strgar, Milena Mayer, Ernest Mayer, Darinka Trpin in Vlado Ravnik (1975). (foto: osebni arhiv)

Znamke iz serije *Cvetje Slovenije* (1994). (foto: Ciril Mlinar)

Kar veliko znanja in ur natančnega dela je potrebno. Dobro moramo poznati izbrano rastlino, vedeti, kje raste, poznati njeno rastišče in čas cvetenja ter biti ob pravem času na pravem mestu, kar je odvisno tudi od vsakoletnih vremenskih razmer. Vedno rišem za isto mizo pri dnevni svetlobi. Rožo naprej narišem s svinčnikom na paus papir in jo nato prenesem na risalni list. Sledi zahtevno delo izdelave oziroma mešanja pravega odtenka za akvarel in poznavanje tehnike te vrste slikanja. Če je cvetlica prej ovenela, sem moral po novo; pa tudi sliko sem moral začeti slikati na novo. Moje risbe so natančne in nazorne. Potrebujem prave čopiče, vodene barve, lupo, dobro dnevno svetlobo in veliko potrpljenja. Sliši se preprosto, vendar ... Tako sem v enem poletju kar petkrat poskusil priti na vrh Bogatina, pa sem se vedno že prej obrnil z nekaj nabranimi rastlinami. Vsako poletje jih naslikam največ 30! Risba rastline je lahko veliko bolj natančna kot fotografija. Pri večjih rastlinah s fotografijo ne moremo zajeti vseh značilnih znakov. V risbi pa se lahko izriše vse lastnosti, ujame pravi barvni odtenek in

Tone Wraber, Vlado Ravnik, Nada Gogala, Andrej Martinčič in Boris Sket (1999). (foto: osebni arhiv)

Srečanje Miroslava Zeia z »ekvatorjem« po 46 letih (1999). Na sliki Miroslav Zei in Vlado Ravnik. (foto: osebni arhiv)

tudi prilagodi merilo. Fotografski portreti rastlin ne nastajajo v praznem prostoru, okoli njih so običajno še druge rastline. Rišem na čistem, praznem listu in posamezna rastlina res lahko izstopa in zažari v vsej svoji lepoti.

Po upokojitvi ste lahko uresničili skrito željo mnogih slovenskih botanikov. Leta 1999 je izšla vaša knjiga *Rastlinstvo naših gora*, v bistvu prvo domače izvirno ilustrirano delo o našem alpskem rastlinstvu. Kako je knjiga nastajala?

Zametki za to knjigo segajo nekaj desetletij nazaj. Omenil sem že, da sva s prof. Mayerjem v šestdesetih letih načrtovala knjigo o alpskem cvetju. Postopno sem povečeval število risane alpskega cvetja in pisal pripadajoči kratki tekst. Že pripravljeno knjigo sem ponudil več založbam. Tehnična založba je z razumevanjem glavne urednice knjigo sprejela in tako je prišlo *Rastlinstvo naših gora* med ljubitelje alpskega cvetja. Podnaslov knjige je *Ikonoigrafija rastlin Julijskih in Kamniško-Savinjskih Alp ter Karavank*, kar bi lahko enostavno povedali: predstavitev oziroma opis (rastline) z risbo. V knjigi je 180 akvarelov. To je bil do takrat

prvi večji in povsem slovenski priročnik za alpsko floro.

Dobrih deset let kasneje je izšla še bolj obširna knjiga *Alpsko cvetje Slovenije in izbor nekaterih drugih gorskih rastlin*.

Za izdajo te knjige me je nagovoril znanec z ulice Peter Virnik, ki je poznal moje delo in je ustanovil založbo Narava. Bil je zelo vztrajen, saj sem bil sprva nezaupljiv. Odločila sva se za bolj terensko izdajo s plastificiranimi platnicami in sodobnejšim oblikovanjem, ki ga je prispeval sin Jurij. Delo je izšlo leta 2010, v njem je okrog 200 akvarelov. Prva izdaja je hitro pošla, tako da je založba naredila ponatis.

Ne počivate. Vaše akvarele še vedno objavljajo v različnih publikacijah.

Vesel sem vsakega povabila za prispevek mojih akvarelov. Leta 2014 je izšel žepni atlas *Gorsko cvetje Slovenije*, v kateri je z mojimi risbami in z besedami Petra Skobneta predstavljenih 60 alpskih rastlin. Leta 2015 je izšla knjiga Polonce Kovač *Gorski vrt, za vse odprt*. Ob koncu vsake zgodbe so s kratkimi stvarnimi opisi predstavljene tudi gorske rastline, o kate-

Družina Ravnik: žena Tatjana, hči Matejka, Vlado in sin Jurij (2014). (foto: osebni arhiv)

rih teče beseda. Za to knjižico sem prispeval 27 akvarelov.

Rastline ste lovili tudi v fotografski objektiv.

Dolga leta sem fotografiral tako rastline kot tudi živali. Sistematično sem fotografiral kukavičevke za knjigo *Orhideje Slovenije*. Imam kar bogato zbirko diapozitivov; več kot tisoč jih je. Spominjam se zelo popularnih predavanj z diapozitivi v prostorih Planinskega društva Ljubljana-Matica. Dvorana je bila ponavadi nabito polna. S fotografijami sem opremil tudi nekaj koledarjev in izšla je serija razglednic.

Akvarele ste velikokrat tudi razstavljali po vsej Sloveniji.

Do sedaj smo organizirali že 14 razstav od Ljubljane, Volčjega Potoka, Škofje Loke, Celja, Kranja, Podljubelja, Bleda, Trente, Brda pri Kranju, Mojstrane do zadnje razstave, ki je bila letos v slovenskih botaničnih Atenah, v Idriji.

Vaša žena Tatjana, hči Matejka in sin Jurij so vas spremljali tudi na botaničnih poteh in zlasti ob Tatjanini podpori in pomoči ste v zadnjih desetletjih objavili kar nekaj odmevnih del in z razstavami vaših akvarelov gostovali po vsej Sloveniji. Kako bi opisali prepletanje vašega družinskega življenja s stroko?

Cela družina je z veseljem botanizirala z mano. Vsako iskanje rastlin smo popestrili s kako zgodbo in tako skupaj uživali v lepotah naših planin in cvetja. Sedaj pri nastajanju knjig kot urednik in oblikovalec sodeluje sin Jurij, dragocena pa je tudi pomoč žene Tatjane.

Za vaše delo ste dobili nekaj priznanj?

Leta 2011 sem postal častni občan Mestne občine Kranj. V obrazložitvi so zapisali, da sem se »s svojim neprecenljivim delom trajno vpisal v zgodovino slovenske botanike in preučevanja orhidej Slovenije«. Leta 2011 je bilo ustanovljeno društvo Nigritella in na ustanovni skupščini sem bil izvoljen za častnega člana društva. Letos pa sem postal še častni član Botaničnega društva Slovenije.

Spoštovani gospod profesor, želimo vam še veliko sončnih dni med gorskimi cveticami! ☺